

Q&A online seminar

Doorbreek het beeld van slachtofferschap

In februari 2025 organiseerde Slachtofferhulp Nederland een online seminar ter gelegenheid van de Europese Dag van het Slachtoffer. Dit seminar trok honderden professionals die vanwege hun werk te maken hebben met slachtofferschap. In de chat was er gelegenheid om vragen te stellen. In deze Q&A zijn de vragen verzameld en beantwoord. De vragen aan specifieke sprekers, zijn door deze sprekers beantwoord.

Wil je het seminar terugkijken? Dat kan hier: [Doorbreek het beeld van slachtofferschap - Slachtofferhulp Nederland](#)

1. Wanneer spreek je van een dader en wanneer van een pleger?

Dader:

Dit is een overkoepelende term die verwijst naar iemand die verantwoordelijk is voor het begaan van een strafbaar feit. Dit omvat zowel de (mede)pleger als degene die het feit heeft uitgelokt.

De uitlokker is degene die een ander opzettelijk aanzet tot het plegen van een strafbaar feit, bijvoorbeeld door giften, beloften of misleiding.

De uitlokker werkt niet mee aan de uitvoering van het delict, maar neemt wel het initiatief en is degene die wil dat het strafbaar feit wordt gepleegd. Denk hierbij aan iemand die een ander opdracht geeft om een auto in brand te steken.

Pleger:

De pleger is een specifieke kwalificatie binnen het daderschap. Dit is de persoon die het strafbare feit daadwerkelijk uitvoert. In het eerdere voorbeeld zou dit degene zijn die de auto daadwerkelijk in brand steekt.

De term pleger is dus beperkter dan dader, omdat deze alleen de persoon omvat die het strafbaar feit uitvoert en niet degene die het strafbare feit uitlokt of op andere wijze bijdraagt.

2. Hoe kijken de sprekers aan tegen lotgenotencontact (samenkomsten van meerdere personen die iets soortgelijks/vergelijkbaars hebben meegemaakt)? Is dit helend of houdt dit slachtofferschap in stand?

Vanuit Slachtofferhulp Nederland bieden we [lotgenotencontact](#) aan voor slachtoffers van diverse ingrijpende gebeurtenissen. Uit [onderzoek](#) (Van de Ven, 2022) blijkt dat lotgenoten een bijzondere bijdrage kunnen leveren aan het integreren van de slachtoffer-ervaring in de eigen identiteit. Het onderzoek bevestigt het belang van sociale steun en de meerwaarde die contact met gelijkgestemden kan hebben. De interactie met lotgenoten draagt bij aan onderlinge steun, herkenning en normalisering.

Naast georganiseerd lotgenotencontact zoals we dat vanuit Slachtofferhulp Nederland aanbieden bestaan er buiten onze organisatie diverse initiatieven tot het contact met anderen met een soortgelijke ervaring. Dit kan plaatsvinden vanuit organisaties als wel door slachtoffers zelf georganiseerd zijn. De ervaring leert dat niet in alle gevallen gesproken kan worden van een gunstige uitwerking van lotgenotencontact. Ondanks dat uit onderzoek blijkt dat contact met gelijkgestemden een gunstige uitwerking kan hebben, kunnen we niet stellen dat dit in alle gevallen zo is. Het is daarom belangrijk dat mogelijke beschadigende impact tijdig gesignaleerd wordt en dat er adequaat doorverwezen wordt waar dat nodig blijkt te zijn.

We hebben de vraag ook voorgelegd aan enkele sprekers:

Lena Olivier, nabestaande en voorzitter van de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers:

"Zelfhulpgroepen kunnen ongelooflijk helend zijn, mits ze goed gefaciliteerd worden en ruimte bieden voor groei en veerkracht. Het samenkomen met mensen die een vergelijkbare ervaring hebben gehad, zorgt voor (h)erkenning, erkenning van pijn én van kracht. Het haalt je uit je isolement — dat is iets wat ik ook persoonlijk heb ervaren in mijn betrokkenheid bij de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers. Het gevoel dat je niet de enige bent, dat je emoties en worstelingen niet vreemd of zwak zijn, geeft ruimte om jezelf opnieuw te positioneren in het leven."

"Maar tegelijkertijd geloof ik ook dat het doel van zo'n groep moet zijn om verder te komen. Om niet alleen te delen in het verdriet, maar ook in de kracht. Slachtofferschap mag nooit een identiteit worden — het is een ervaring, geen definitie van wie je bent. De kracht van een zelfhulpgroep zit voor mij in het collectieve herstel, in het empoweren van elkaar, en in het samen bouwen aan betekenis en toekomst. Dáár zit het verschil tussen heling en het blijven hangen in slachtofferschap."

Martine Vis, politie:

“Dat is waarschijnlijk zeer persoonlijk, voor sommige slachtoffers kan het behulpzaam en helend zijn om deel te nemen in een zelfhulpgroep, voor anderen kan het confronterend en pijnlijk zijn en het slachtofferschap in stand houden. Laat het dus vooral een persoonlijke keuze zijn van de slachtoffers en diens raadsman. Hangt ook zeer af van de kwaliteit en professionaliteit van dergelijke zelfhulpgroepen, daar zien we grote verschillen.”

3. Waarom leert de maatschappij ons niet om vooral onszelf als slachtoffer te erkennen i.p.v. de erkenning buiten onszelf te zoeken? Licht daar niet de kern voor het doorbreken van het beeld van slachtofferschap?

Voor herstel spelen verschillende factoren een rol. Deels zijn dit factoren die betrekking hebben op het individu, maar een deel van herstel ligt ook in de erkenning van de omgeving. Dit omdat er ook situaties buiten onze controle zijn, die wel van directe invloed zijn op de individu in de rol van slachtoffer (denk aan onder andere victim blaming, herhaald slachtofferschap, schuld en schaamte).

Jezelf erkennen als slachtoffer kan dus ook ervoor zorgen dat iemand erkent wat diegene is overkomen om vervolgens weer regie te kunnen nemen in diens eigen leven. Deze ruimte kan waardevol zijn voor het herstel.

4. Kan ervaringsdeskundigheid iets bijdragen in het contact met slachtoffers?

Slachtofferhulp Nederland doet de komende jaren meer onderzoek naar of en hoe ervaringsdeskundigheid een rol kan hebben binnen de dienstverlening aan slachtoffers. We ontwikkelen een visie op ervaringsdeskundigheid en inventariseren op welke wijze we ervaringsdeskundigheid nog beter kunnen benutten.

5. Waarom wordt het gesprek met slachtoffer niet opgenomen zodat ze niet steeds hetzelfde verhaal hoeft te vertellen? Dat een slachtoffer zelf mag kiezen wie het dan ziet?

Er zijn verschillende benaderingen en perspectieven hierin. Allereerst heeft iedereen recht op privacy, ook een slachtoffer. Als een verhaal wordt opgenomen heeft iemand geen controle meer over waar iets gedeeld wordt. Gevoel van regie over een eigen verhaal en over het delen

6. Natascha deelde tijdens het online seminar haar verhaal over de gewelddadige dood van haar dochter. Er werden veel vragen aan haar gesteld via de chat.

Casemanager van Natascha:

‘De reacties op het verhaal van Natascha geven aan dat het iets losgemaakt heeft en men zich afvraagt wat in professioneel handelen helpend is voor slachtoffers. Het feit dat hierover nagedacht wordt, is voor Natascha goed om te horen. Natascha’s verhaal is een weergave van hoe zij, na de gewelddadige dood van haar dochter, de professionele ondersteuning heeft beleefd. Het gaat dus niet om goed of fout handelen van professionals. Natascha had andere verwachtingen van onder meer de rol van de familierechercheurs.

Een aandachtspunt voor alle betrokken professionals (en niet alleen de familierechercheurs) in dit soort casussen zou dus kunnen zijn dat we ons allemaal heel bewust zijn van het belang van verwachtingsmanagement.

Wat kunnen wij vanuit onze professionele rol wel en niet bieden en wat heeft de nabestaande van ons nodig? Komt dit overeen en wat kunnen we met elkaar afspreken indien dit niet of slecht deels overeenkomt?

Nabestaanden zijn in shock en vaak niet in staat om zelf direct aan te geven of te vragen wat ze nodig hebben. Stel dus vragen en wees duidelijk en transparant over wat je als professional wel en niet kan betekenen.’

7. Mediation in strafzaken kan terwijl de strafzaak loopt ook mogelijkheden bieden aan slachtoffer en verdachte om in contact te komen en biedt (uitgebreider dan op zitting) ruimte voor herstel.

Vaak hebben slachtoffers en nabestaanden vragen aan de dader na een heftige gebeurtenis. Contact met de dader kan helpen bij de verwerking van deze gebeurtenis.

Contact met de dader kan op verschillende manieren tot stand komen:

- Je wilt contact met de dader en jij neemt het initiatief. Dan is op elk moment herstelbemiddeling mogelijk via Perspectief Herstelbemiddeling: voor, tijdens of na het strafproces. Een medewerker van Slachtofferhulp Nederland kan je helpen met de aanmelding.
- De dader wil contact met jou. In dit geval word je benaderd voor herstelbemiddeling door Perspectief Herstelbemiddeling.
- De officier van justitie of de rechter geeft de opdracht tot mediation. Dit wordt mediation in strafzaken genoemd. Jij en de dader worden gevraagd om deel te nemen. Mediation kan alleen tijdens het strafproces plaatsvinden.

Zie voor meer informatie: [Contact met de dader - Slachtofferhulp Nederland](#)

8. Hoe zit het met de diversiteit aan slachtoffers? Wanneer het gaat over gender, herkomst, seksuele oriëntatie, sociale status etc? Stapelen vooroordelen zich op, of is er een soort interactie tussen?

Het kan inderdaad zo zijn dat slachtoffers de ervaring hebben dat vooroordelen (rondom gender, herkomst, seksuele oriëntatie, sociale status etc.) zich kunnen opstapelen. Dit kan verschillende effecten hebben. Het kan ervoor zorgen dat slachtoffers geen acties ondernemen, omdat 'het toch allemaal geen zin heeft'. Het kan er ook voor zorgen dat slachtoffers juist heel strijdlustig worden, omdat 'ze dit al vaker hebben meegemaakt en het ze nu niet nog eens gaat gebeuren'. Het effect kan zijn dat mensen zich niet serieus genomen voelen door instanties of hun netwerk, waardoor iemand nogmaals slachtoffer wordt. Door als hulpverlener bewust te zijn van (jouw) vooroordelen en deze te herkennen, kun je proberen deze niet mee te nemen in de hulpverlening en oordeelloos aan te sluiten bij de ervaringen van jouw cliënt. Probeer de ervaren vooroordelen dan ook niet te ontkrachten.

maar erken de ervaring van de cliënt. Mede door (h)erkenning kunnen slachtoffers de ingrijpende gebeurtenis beginnen te verwerken.

9. Hoe het beste te reageren op slachtoffers van narcistisch misbruik, c.q. geestelijke mishandeling? Kan iets gezegd worden van slachtoffers van narcistisch misbruik?

Slachtoffer worden van bijv. misbruik of geestelijke mishandeling is voor het slachtoffer en naasten een ingrijpende gebeurtenis. Het kan voor naasten en andere betrokkenen als ingewikkelde worden ervaren hoe je hier op een goede manier op reageert.

Vanuit Slachtofferhulp Nederland hebben we niet de expertise als het gaat om diagnostiek omtrent narcisme. Het is van belang dat slachtoffers van narcistisch misbruik de juiste, specifieke vervolghulp krijgen. Er zijn instanties die gespecialiseerd zijn in narcistisch en geestelijk geweld.

Voor meer informatie:

[Hulp bij geestelijke mishandeling - Slachtofferhulp Nederland](#)
[Passend reageren op een slachtoffer - Slachtofferhulp Nederland](#)

10. Kan je in geval van sepot-zaken ook terecht bij het Schadefonds?

Om in aanmerking te komen voor een uitkering van het Schadefonds Geweldsmisdrijven moet sprake zijn van een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf dat in Nederland is gepleegd. Dit misdrijf hoeft niet te zijn bewezen bij de strafrechter, maar moet wel aannemelijk worden gemaakt. Een veroordeling van de verdachte is dus niet vereist, al wordt een uitspraak van de strafrechter altijd meegenomen in de beoordeling van een aanvraag door het Schadefonds.

Ook is het niet noodzakelijk dat het OM besluit de verdachte te vervolgen of de zaak te seponeren. Wel kan het feit dat het OM een verdachte vervolgt voor het door het slachtoffer opgegeven misdrijf bijdragen aan de onderbouwing van de aanvraag.

Daarnaast is het doen van aangifte bij de politie geen vereiste voor het in behandeling nemen van de aanvraag door het Schadefonds, al kan een aangifte in hoge mate bijdragen aan de onderbouwing ervan.

Kortom, een slachtoffer kan een aanvraag indienen bij het Schadefonds, zelfs als het OM de zaak heeft geseponneerd en ook wanneer er nog geen aangifte is gedaan.

11. Hoe heet de documentaire die Elena heeft gemaakt?

De documentaire van Elena Lindemans heet: "Moeders springen niet van flats". Op dit moment is Elena Lindemans bezig met een documentaire over het werk van casemanagers van Slachtofferhulp Nederland, deze nieuwe documentaire verschijnt eind augustus.

12. Hoe kun je kinderen die slachtoffer zijn van bijvoorbeeld zedendelicten die hierdoor ook dader worden behoeden van verdere schade in slachtofferschap en ouderschap?

Slachtofferhulp Nederland heeft geen expertise als het gaat om ouderschap en preventie, ook niet als er slachtofferschap aan vooraf is gegaan. Mochten er zorgen zijn over een minderjarig slachtoffer dan kan er contact opgenomen worden met de huisarts, Centrum Seksueel Geweld en/of Slachtofferhulp Nederland.

13. Als mensen zich niet altijd herkennen in het woord slachtoffer, is het dan niet beter om de naam van Slachtofferhulp Nederland te veranderen?

Als Slachtofferhulp Nederland hechten wij waarde aan de rechten van slachtoffers en wetenschappelijk onderzoek hiernaar. In het onderzoek van Sue and the Alchemist hebben wij ook bij deze vraag stilgestaan. Uit het onderzoek blijkt dat er op dit moment geen andere term is die deze lading niet heeft en tegelijkertijd allesomvattend is voor onze dienstverlening.

Daarnaast weegt het belang van vindbaarheid ook mee in deze afweging. Vanuit Slachtofferhulp Nederland willen we zoveel mogelijk mensen ondersteunen en daarvoor is het belangrijk dat mensen ons kunnen vinden.

Op dit moment is onze organisatie niet voornemens de naam te veranderen, maar we blijven wel scherp op het gebruik van het woord slachtoffer. Met daarbij focus op het onderscheid tussen slachtoffer zijn en slachtoffer van een feit worden.

14. Hangt het beeld van slachtofferschap niet ook sterk samen met ons beeld van dader/pleger?

Door onze referentiekaders hebben wij associaties bij slachtofferschap. Zo wordt het beeld van zwak en kwetsbaar vaak gelinkt aan slachtoffers en denkt men bij daders/plegers vaak aan woede en het mannelijke geslacht. Dit terwijl dat natuurlijk lang niet altijd het geval is. Zo zijn er slachtoffers die zich juist sterk en veerkrachtig voelen. Voor hen is het belangrijk dat zij ook in deze kracht gezien worden.

Dit bevordert het herstel. Iedereen kan een ontwrichtende ervaring meemaken. Iedereen gaat hier anders mee om en de behoeften in benadering en ondersteuning verschillen van mens tot mens. Het doorbreken van het beeld van slachtofferschap is daarom van groot belang: iemand is meer dan wat deze persoon is overkomen. Het is belangrijk om de gehele mens te blijven zien.

15. Ik weet niet wat mijn reflex is, hoe kan ik daarachter komen?

Het bewust zijn van je reflex is in mindere mate belangrijk. De bewustwording van je eigen beeldvorming is in grotere mate van belang. Op het moment dat je je bewust bent van eventuele

vooroordelen kun je al proberen anders of bewuster te handelen. Dat zorgt er dan ook voor dat je bewust probeert te zijn van de (initiële) reactie.

16. Iemand als slachtoffer bestempelen kan toch ook schadelijk zijn voor de persoon?

Op het moment dat iemand zich niet als slachtoffer ziet en zich dus ook niet met deze term identificeert kan het zijn dat iemand de hulp die beschikbaar is niet krijgt of aanneemt. Het is daarom belangrijk om het beeld van slachtofferschap te doorbreken. Iedereen kan slachtoffer worden, maar daarnaast ben je nog veel meer. Het is niet de gehele identiteit van een individu. Men kan iets meemaken dat ontwrichtend is, hier last van hebben is dan heel normaal en met de juiste ondersteuning ook weer regie pakken.

17. Vraag aan Klaas Dijkhoff. Waar zit precies de link met het onderbuikgevoel? Want denken is maar een deel van ons handelen. Gevoel speelt de grootste rol en gaat vooraf aan wat het brein daarvan maakt. Hoe ziet u dat?

Klaas Dijkhoff:

"Het meeste denkwerk dat we verrichten is inderdaad het vinden van woorden en argumenten die ons gevoel onderbouwen. Sowieso gaat het deel van het brein dat 'denkt' pas na 6 seconden aan. Onderbuikgevoel is in mijn ogen een frame dat gebruikt wordt om een bepaalde kwalificatie te geven aan het fenomeen dat het onbewuste deel van ons brein de meeste beslissingen neemt.

Het is een feit dat dat leidend is. Het is niet een feit dat het altijd gelijk heeft en dat je daarom altijd op je onderbuikgevoel moet afgaan. Als je echt tot een beslissing wil komen met meer ratio/denken, dan moet je daar de tijd voor nemen en in meerdere rondes je over het probleem buigen en kritisch zijn op je eerdere gedachten. Sparren met een ander persoon kan goed werken, maar is ook kwetsbaar."

18. Klaas, wat kun je doen om iemand zoveel als mogelijk in zijn (veer)kracht te zetten en uit de slachtofferrol te verleiden ?

Klaas Dijkhoff:

"Erkenning en verbreding. Het kan zijn dat iemand in jouw perceptie 'in de slachtofferrol blijft', omdat die persoon ook echt slachtoffer is en zich daarin onvoldoende erkend wordt. Dan is 'kom op, zet je er eens overheen' een kansloze (en onsympathieke) tactiek. Erkenning is dan de eerste stap.

Stap twee is verbreding. Het kan zijn dat iemand comfort haalt uit een bepaalde houding, omdat die juist wel erkenning en sympathie opwekt. Of een zekere mate van veiligheid en identiteit. Dan is het zaak dat iemand door naar veerkracht te schakelen wel het gevoel heeft er iets bij te krijgen. Dat kan bestaan naast het huidige, in plaats van vooral te voelen iets (zoals comfort) kwijt te raken. Dan kun je iemand in kleine stappen laten ervaren dat een nieuwe houding ook nieuwe vormen van comfort biedt. Hen laten ervaren dat een klein stapje zetten je in een prettige positie brengt, is effectiever dan iemand te vertellen dat het over duizend stappen toch echt veel beter is."